

Nechtějí či nemohou aneb zděšení či trpný úsměv

V Mladé frontě Dnes vyšel 7. 4. 1995 článek *Spravedlivé rozhořčení aneb cesta do pekel*, ve kterém se ministr spravedlnosti Jiří Novák znovu vyjadřuje ke kauze sochaře Opočenského. Podobné názory zazněly i den poté v Lidových novinách v rozhovoru s předsedou nejvyššího soudu Otakarem Motejlem. Protože se uvedené články týkají přímo či nepřímo působení našeho klubu, chceme zde uvést několik důležitých skutečností. Předpokládáme přitom, že články neobsahují žádné tiskové chyby zkreslující názory autorů, avšak není to pro nás příliš důležité, neboť polemizujeme s názory, ne s osobami.

Aktivita členů klubu Alogodos, směřující k zlepšení § 13 o nutné obraně není nějaké volání „po okamžité novelizaci zákona“, ani se nesnaží „převážně reagovat na hlasy veřejnosti“, tím méně názory veřejnosti „nepokrytě návrh inspirovaly“. Členové klubu Alogodos se již více než třicet let zabývají teorií a praxí sebeobrany a mentální průpravy. O tom je možné se dočíst již asi ve stovce prací, které publikovali. Dané problematiky se týkají zejména práce *Sebeobrana a zákon* (Novák, J., Skoupý, O., Špička, I. Klavis, Praha 1991) a sborník *Krátké ruční palné zbraně v sebeobraně a zákon* (Alogodos, Praha 1994). Je samozřejmé, že si proto uvědomovali nedostatky platné právní úpravy nutné obrany, a je přirozené, že se snažili o nápravu. Tak tomu bylo již v roce 1968, pak v roce 1973 a především trvale po roce 1989, kdy již bylo možné veřejně působit bez obavy z politických represí. Základní aktivity pokročilých členů klubu Alogodos mají hlubší příčiny, než se naši oponenti domnívají, jdou dále svou vnitřní logikou, a jsou proto bezprostředně neovlivnitelné „hlasy veřejnosti“ či něčím podobným. To ovšem nevylučuje zvýšenou činnost na veřejnosti v souvislosti s připravovanou novelou určitého zákona či s nesprávným rozhodnutím soudu apod. Je třeba vysvětlovat co a proč je nesprávné, avšak ony nesprávné názory, právě proto, že jsou ve značné míře jen reakcí na aktuální události, nelze do jednotlivostí odvodit předem.

Věcná kritika chybného soudního rozhodnutí není způsobena tím, že by Alogodos odmítal „uznat autoritu nezávislé soudní moci“. Nezávislost soudců dnes není ohrožena nějakou formou kritiky, ale předsudky a předpojatostmi samotných soudců. Nezávislý soudce je především soudce poučený i soudce ochotný se nechat poučit (ve věci, ve které není a ani nemůže být – jako právník – odborníkem).

Přecitlivělou reakcí na kritiku kritizovaný spíše prozrazuje nejistotu a neprofesionálnost. Odmítat zvážit věcnou kritiku soudního rozhodnutí není projevem nezávislosti soudců ale jejím zneužitím; soud totiž nesmí být nezávislý na pravdě a spravedlnosti.

V obou článcích zazněla znovu a znovu opakovaná obava před zneužitím navrhovaného znění § 13 o nutné obraně: „navrhované změny by naopak vedly de facto k legalizaci zabíjení“, znějí slova o „nových Lipanech“ apod. Zde nelze vykládat příslušné partie sindefendologie (= věda o sebeobraně), v jejímž rámci je teprve vidět jasně, proč nelze navrhované nové znění zneužít. Můžeme jen naznačit směr některých úvah.

Útok v sindefendologii se nechápe pouze jevově jako posloupnost pohybů, ale především z hlediska cílů jedinců vstupujících do interakce. Sindefendolog si v úvaze o řešení nějaké sebeobrané situace nevšímá jen toho, co se stalo, ale především toho, co se v nastalém případě stát mohlo. Proto ze samotného faktu, že nějaký rachitický důchodce napřáhl svou hůl proti metrákovému svalovci, a ten ho potom zabil ranou pěstí (abychom si vypůjčili příklad od T. Sokola v LN z 8. 4.), nelze ještě vyvozovat nic. Aby bylo možno posoudit, kdo byl původcem konfliktu, je třeba vědět, zda důchodce chtěl svalovce bodnout do krku nebo do oka, nebo zda se bránil jeho napadení. Proto mohou být jevově naprosto stejné události (rachitický důchodce napřáhne hůl proti mladému svalovci, ten ho zabije úderem pěstí) hodnoceny – podle motivů jednajících –, jednou jako nutná obrana a jednou jako vražda. Znění § 13 o nutné obraně nijak nemůže ovlivnit v tomto smyslu zjištěnou skutkovou podstatu konfliktu, a tedy ani základ rozhodnutí soudu, který by měl z takto chápané skutkové podstaty vycházet. Navrhované znění § 13 posílí pozici obránce a ztíží pozici útočníka. U případů, kdy nelze s rozumnou jistotou rozhodnout, kdo byl obráncem a kdo útočníkem, je třeba připomenout princip presumpce neviny. Navrhované nové znění § 13 tedy zneužít nelze. Odpůrci navrhované změny nemohou proto argumentovat věcně a uchylují se často k tvrzením výslovně nepravdivým, jako že návrh nového znění § 13 „popírá jakákoli omezení nutné obrany“ (obsaženo v citovaném rozhovoru v LN).

Pan ministr Novák prohlásil – podle citovaného článku –, že naše legislativní aktivity „budí u odborníků na trestní právo spíše než trpný úsměv zděšení“. Platná právní úprava § 13, jíž tiskový mluvčí ministra Nováka JUDr. Voráček v televizní

jednadvacítce charakterizuje jako „velmi progresivní a velmi moderní i v rámci Evropy“, je však výsledkem legislativní aktivity právě klubu Alogodos.

Je otázka, proč je o navrhované změně § 13 šířeno tolik nepravd a absurdních dohadů a proč vzbudila tolik nevole. Asi nebude časté, že by si ji její kritikové nepřčetli či dokonce ani nevěděli, jaké znění § 13 nyní platí, jak o sobě nechtěně prozrazuje známý pražský advokát JUDr. PhDr. Oldřich Choděra (viz jeho článek v MF DNES z 11. 4. 95 nazvaný „Krajní nouze“ (ačkoliv jedná o nutné obraně), v němž namísto znění platného cituje (navíc nepřesně) znění neplatné). Předpokládáme, že si oponenti přečetli důvodovou zprávu k návrhu, a že by se měli snažit ji pochopit. Zůstávají-li dále oponenty, pak ji pochopit buď nechtějí nebo nemohou. To první budí spíše než trpný úsměv zděšení, to druhé spíše než zděšení trpný úsměv.

Jindřich Novák

Václav Hník

klub Alogodos